

Kolganzen op voorjaarsrek langs de Oka in Rusland.

Jules Philippona

In Nederland overwintert een groot aantal Kolganzen. Zij broeden op de toendra's in het noorden van Rusland en voor een klein deel ook in Siberië. Het broedareaal begint in het westen bij het Kaninschiereiland en strekt zich uit tot in het noordoosten van Siberië. De 'Nederlandse' Kolganzen zijn afkomstig uit het westelijke deel van het verspreidingsgebied.

In de loop van februari en maart vertrekken de Kolganzen uit West-Europa. Na half mei komen ze in de broedgebieden aan. De voorjaarsrek wordt in etappes afgelegd. Sinds men in Nederland Kolganzen heeft geringd, werden veel vogels in het voorjaar teruggemeld uit het stroomgebied van de Oka ten zuidoosten van Moskou (Doude van Troostwijk 1974). Deze streek ligt nauwelijks noordelijker dan de pleisterplaatsen van de Kolgans in de provincie Friesland. De trekroute loopt vanuit West-Europa over een lange afstand vrijwel recht naar het oosten.

De eerste Kolganzen bereiken de Oka begin april; na half mei verdwijnen de laatste. De maximumaantallen zijn daar tussen 20 april en 10 mei (Panchenko 1991).

De strategie van de Kolgans om pas na het verblijf langs de Oka koers te zetten naar de broedgebieden in het noorden en noordoosten, heeft het voordeel dat gebieden met lage temperatuur en een sneeuwdek zo lang mogelijk worden gemeden.

Rotganzen pakken het anders aan. Zij blijven tot half à eind mei in het Waddengebied van Nederland, Duitsland en Denemarken, om pas daarna naar de broedgebieden op Taimyr (Siberië) te trekken, waar ze begin juni arriveren (Ebbinghe 1992).

Ook de Kolgans zou tot later in het voorjaar in het westen van Europa kunnen blijven, maar het is een groot geluk dat het niet gebeurt, omdat de aanwezigheid van een half miljoen Kolganzen tot in mei, de conflicten met de landbouw enorm zou vergroten.

Waarom is het gebied aan de Oka in het voorjaar

aantrekkelijk? Na het smelten van de sneeuw ontstaan in de oeverzones van de rivier uitgebreide overstromingen. Aanvankelijk staan de graslanden die langs de Oka liggen, grotendeels onder water, maar geleidelijk komen de hogere delen van het landschap weer tevoorschijn, zodat de grasgroei kan beginnen. Zo is een habitat ontstaan die ideaal is voor de Kolgans: vochtige graslanden als voedselterreinen en overstromende delen als rustplaatsen.

De ganzen komen over een lengte van enige honderden kilometers langs de rivier voor. Panchenko vermoedt dat meer dan 200.000 Kolganzen het Okagebied bezoeken, maar dr. Priklonsky (directeur van het Oka-reservaat) sluit niet uit dat het er meer zijn.

In 1992 kon ik met mijn vrouw in de periode eind april-begin mei een week doorbrengen aan de Oka. Wij vonden gastvrij onderdak in de vestiging Krasnji Cholm (Rode Heuvel). De plaats was bijzonder gunstig. In de naaste omgeving pleisterden ongeveer 2000 Kolganzen.

Met de Russische biologen van het Oka-

Kolganzen in het Okagebied, 4 mei 1992.

Foto: Jules Philippona.

reservaat maakten wij langs de Oka enige tochten, waarbij nog eens 5000 Kolganzen werden gezien, zodat het totaal op ± 7000 stuks kwam te liggen, uiteraard een fractie van alle ganzen langs de rivier.

Leeftijdstellingen konden worden gedaan met behulp van een telescoop. Onder 810 gecontroleerde vogels was het percentage eerstejaars jongen 30,7. Bij tellingen in Nederland was het jongenaandeel aanzienlijk hoger, namelijk 41,8% (onder 15.430 exemplaren).

Een deel van de jonge Kolganzen kwam nog samen met de ouders voor in familieverband. Ik noteerde 44 paar Kolganzen zonder jongen en daar tegenover elf families met één adult en veertien met twee adulten.

In Nederland is in de tweede helft van maart waargenomen, dat een aantal jonge vogels het gezinsverband al heeft verlaten. Nu blijkt uit de waarnemingen in Rusland dat het ontbindingsproces in de eerste dagen van mei nog niet geheel behoeft te zijn voltooid.

De waargenomen Kolganzen waren meestal schuw en namen tegenover ons als voetgangers een vluchtafstand van 400 tot 500 meter in acht. De schuwheid kan worden verklaard door de jacht in het voorjaar die sinds 1989 is heropend, na twintig jaar gesloten te zijn geweest. De open periode verschilt per regio en was in 1992 in Midden-Rusland van 18 tot 27 april. In de hoog-noordelijke gebieden waar de Kolganzen broeden, is de periode later: in mei of zelfs in juni. In die streken is de voorjaarsjacht trouwens nooit afgeschaft geweest.

Langs de Oka foerageerden de Kolganzen uitsluitend op graslanden, die door boeren uit de omgeving extensief worden beheerd.

Volgens Panchenko komen de Kolganzen in het voorjaar ook op bouwland (waarschijnlijk op wintergraan), maar wellicht gebeurt dat vooral vroeger in het voorjaar als het meeste grasland nog blank staat.

■ J. Philippona, Noordermeent 29, 8317 AA Kraggenburg, 05275 - 2571.

LITTERATUUR:

Doude van Troostwijk, W.J. (1974): Ringing data on White-fronted Geese *Anser a. albifrons* in The Netherlands, 1953-1968. *Ardea* 62: 98-110.

Ebbing, Barwolt S. (1992): Population limitation in Artic-breeding geese. Proefschrift. Inleiding en samenvatting. Rijksuniversiteit Groningen.

Panchenko, V.G. (1991): The inclusion of the Middle Oka in the list of wetlands of International Importance as waterfowl habitat (Group A). IWRB Goose Research Group Bulletin. No.1: 23-25.